

**Estudi sobre la grafia correcta dels noms de
les explotacions agrícoles de Menorca
(es Mercadal, Alaior, Maó, Sant Lluís, es
Castell i Sant Climent)**

Cristina Salvador Moll

Beca d'estiu 2009

Consell Insular de Menorca

Índex

- 1. Introducció**
- 2. Metodologia**
- 3. Procés de l'estudi**
- 5. Anàlisi de les dades**
- 6. Conclusions**
- 7. Bibliografia**
- 8. Annexos: Relació de topònims**

1. Introducció

El treball que presentam a continuació s'emmarca dins l'estudi sobre la grafia correcta dels noms de les explotacions agrícoles de Menorca. Concretament feim referència a les poblacions següents: es Mercadal, Alaior, Maó, Sant Climent, es Castell i Sant Lluís.

Es tracta d'un treball d'investigació i de difusió dels noms dels llocs de l'illa de Menorca. És també un estudi exhaustiu sobre la grafia correcta de la nostra toponímia agrícola, part fonamental del que es coneix com a patrimoni cultural.

Tot patrimoni cultural és d'una fragilitat extrema, i per tant, està sotmès a un perill de desaparició; és per això que els objectius d'aquest treball consisteixen a fer un estudi toponímic i també ens convida a prendre consciència, en general, de la necessitat de preservar aquesta riquesa lingüística.

És per aquest motiu, que a partir d'aquest estudi, tractarem de fomentar l'ús correcte dels topònims de l'illa en els noms de les explotacions agrícoles. Com ja sabem, la toponímia és un dels aspectes que més canvien quan un poble es veu dominat per un altre. Canviar el nom d'algunes explotacions, o bé assimilar-los a la llengua dominant ha estat normal al llarg de la història, i no tan sols a l'illa de Menorca. Els topònims doncs, ens parlen de les comunitats humanes que han passat per un territori determinat, concretament Menorca. D'aquesta manera els topònims esdevenen camins per conèixer el llegat que ens ha arribat. No es pot concebre l'existència d'un territori sense noms que en designin els llocs. Darrere de cada topònim hi trobem situat un lloc, per tant una informació sobre aquella possessió.

Així doncs, per fer aquest recull toponímic haurem de recórrer gairebé tots els termes municipals d'Alaior, Maó, Sant Lluís, es Castell, Sant Climent i es Mercadal. Aquest últim ho farem de forma parcial, ja que en l'estudi de l'any anterior s'havia recollit una part de la toponímia de les explotacions agrícoles d'aquest terme.

2. Metodologia

Les parts d'aquest treball representen la materialització de la metodologia que se seguirà al llarg de tot el procés d'elaboració; no són independents les unes de les altres, sinó que segueixen un ordre lògic.

El nostre punt de partida serà la llista amb els noms oficials de les explotacions agrícoles i amb els seus municipis corresponents. També utilitzarem el *Mapa arqueològic de Menorca* de Josep Mascaró Passarius, juntament amb altres mapes complementaris de camins rurals de Menorca. Els mapes ens serviran per situar geogràficament les diferents possessions per després recollir-ne les dades pertinents i poder-ne fer un estudi exhaustiu, i si escau fer la correcció corresponent del topònim. Per tant, el nostre treball de camp consistirà a recórrer gairebé una part dels camins de Menorca que ens portin a les explotacions agrícoles.

En primer lloc haurem d'anar explotació per explotació i prendre nota del rètol per després, amb l'ajuda de la bibliografia, poder comprovar si és correcta la forma que hi apareix. D'aquesta manera també podrem descobrir el nom legal de l'explotació.

En segon lloc, serà necessari l'ús d'una càmera fotogràfica per tal que puguem fotografiar el rètol corresponent. D'aquesta manera podrem deixar constància del tipus de rètol de cada possessió i comprovar-ne el seu estat de conservació. En molts casos no trobarem l'existència d'un rètol corresponent a la possessió. Aquest fet ens dificultarà la tasca d'estudi prevista.

En tercer lloc, i ja per acabar, un cop tinguem recollides totes les dades necessàries ens haurem d'informar de la normativa existent sobre toponímia per després elaborar l'estudi corresponent. El Decret 36/1988 de la Conselleria d'Educació i Cultura i el *Corpus de toponímia de Menorca* de Josep Mascaró Passarius seran les fonts d'informació que haurem de consultar a l'hora de corregir el nom de les explotacions agràries si és necessari.

3. Procés de l'estudi

Com hem dit anteriorment, aquest treball consisteix a fer un estudi d'investigació i de difusió dels noms dels llocs de l'illa de Menorca, per tal de després fer un estudi exhaustiu sobre la grafia correcta de la nostra toponímia agrícola.

Per realitzar-ho hem hagut de desplaçar-nos a cada població i després dirigir-nos a l'enllaç previ. Més ocasionalment hem anat amb cotxe particular, ja que teníem més llibertat de moviments. D'aquesta manera, podíem combinar la recerca en diferents explotacions. Si no trobàvem la primera explotació, passàvem a la següent i preguntàvem per l'existència de la resta. Un cop ens trobàvem davant del lloc, a partir d'una fitxa classificàvem els factors importants per realitzar l'estudi toponímic. A partir de les dades que després extrèiem d'aquesta fitxa, podíem veure quin era el percentatge de les explotacions agrícoles que tenien rètol i quines no, quin era el seu estat de conservació i també quins d'aquests rètols eren escrits correctament i quins eren incorrectes.

Ens vam trobar amb la possibilitat que part de les explotacions que buscàvem estaven sense un rètol que l'identifiqués. En aquests casos ens dirigíem al pagès de l'explotació més pròxima i aquest ens donava noms i adreces possibles. Els parlàvem d'un treball d'investigació sobre l'estudi de la grafia correcta de les explotacions i intentàvem extreure'n la informació possible. Alguns no es mostraven receptius, tot escudant-se en feines urgents, però la majoria acceptaven volenterosament. Normalment la franja d'edat de la gent que ens atenia era bastant avançada. Més o menys un 70 % dels informants que ens ajudaven a resoldre els nostres dubtes a l'hora de buscar un lloc, tenien més de cinquanta anys. És una dada que ens informa de l'estat actual del camp de Menorca. És a dir, la majoria de gent pagesa superen els cinquanta anys i gairebé no existeix gent jove que es dediqui a les tasques del camp, això es deu als darrers canvis en l'estructura econòmica que han afectat negativament el sector i que han fet que la gent jove s'interessi més en el sector turístic i no tant en l'agricultura.

Ha estat una tasca minuciosa ja que, com hem dit abans, havíem d'anar explotació per explotació, anotant i deixant constància mitjançant fotografies del tipus de suport o de rètol i del seu estat de conservació. Un cop havíem recollit totes les dades necessàries, amb l'ajuda del Decret 36/1988 de la Conselleria d'Educació i Cultura i el *Corpus de toponímia de Menorca* de Passarius, vam poder corregir el topònim d'aquelles explotacions agrícoles el rètol de les quals figurava mal escrit. D'aquesta manera el Consell Insular de Menorca pot posar-se en contacte amb els propietaris de l'explotació i comentar-los la possibilitat de posar un rètol on identificar la seva possessió.

Aquest procés d'investigació o bé de comprovació de dades i posteriorment la classificació d'aquestes ens ha servit per obtenir una mostra precisa de la situació actual de les explotacions agrícoles dels termes següents: es Mercadal, Alaior, Maó, es Castell, Sant Climent i Sant Lluís. El nostre punt d'interès, doncs, ha estat conèixer de ben a prop la incorrecció ortogràfica de moltes d'elles i la falta d'informació de moltes altres. També ens vam adonar que la toponímia de les finques dels diferents municipis estudiats delata, en molts casos, els seus orígens àrabs, com és el cas d'aquells llocs el noms dels quals comença per la partícula "bini" (com Binigurdó, Binicodrell, Binifabini i Binidonaire) o "al" (com Alcotx, Albaida, Albranca, etc.).

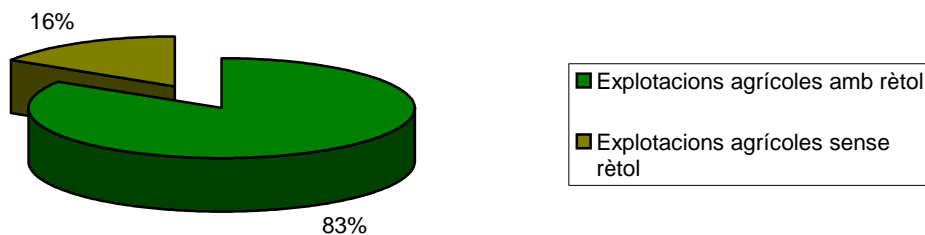
4. Anàlisi de les dades

A continuació presentam els resultats de les estadístiques extretes de la classificació per municipis de les diferents explotacions agrícoles. A partir dels gràfics següents podrem veure quins són els percentatges de les explotacions agrícoles que tenen rètol i de les que no en tenen, també de l'estat de conservació del rètol de cada possessió i, finalment, quin és el percentatge de la grafia correcta i incorrecta de les explotacions.

Es Mercadal

Gràfic 1: Percentatge de les explotacions agrícoles amb rètol i sense rètol al municipi des Mercadal. Any 2009.

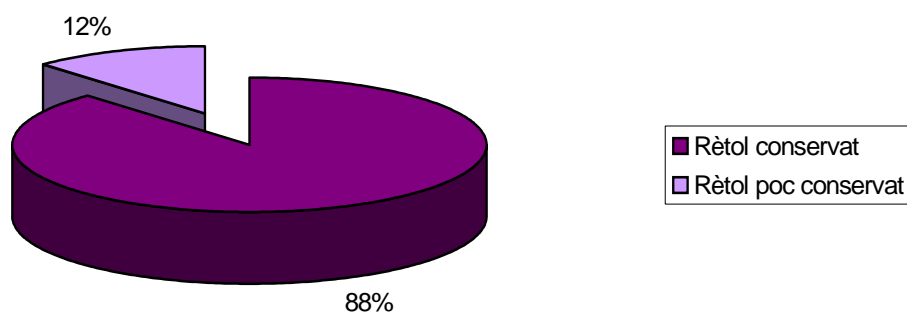
Explotacions agrícoles des Mercadal

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

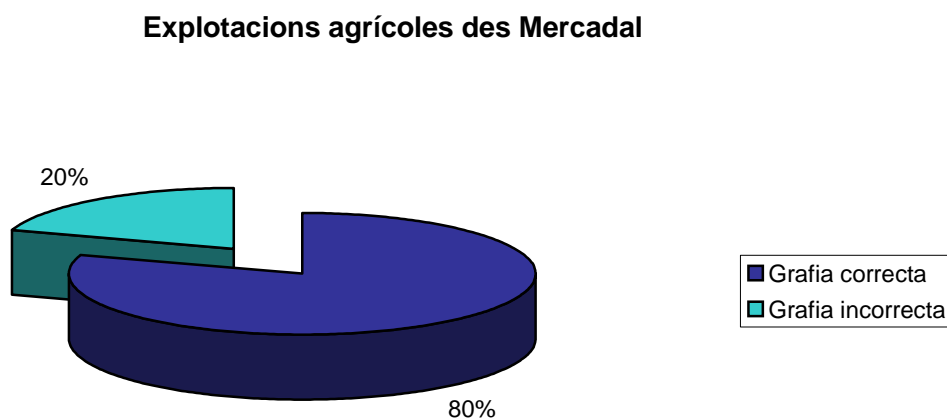
Gràfic 2: Percentatge de les explotacions agrícoles sobre l'estat de conservació al municipi des Mercadal. Any 2009.

Explotacions agrícoles des Mercadal

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

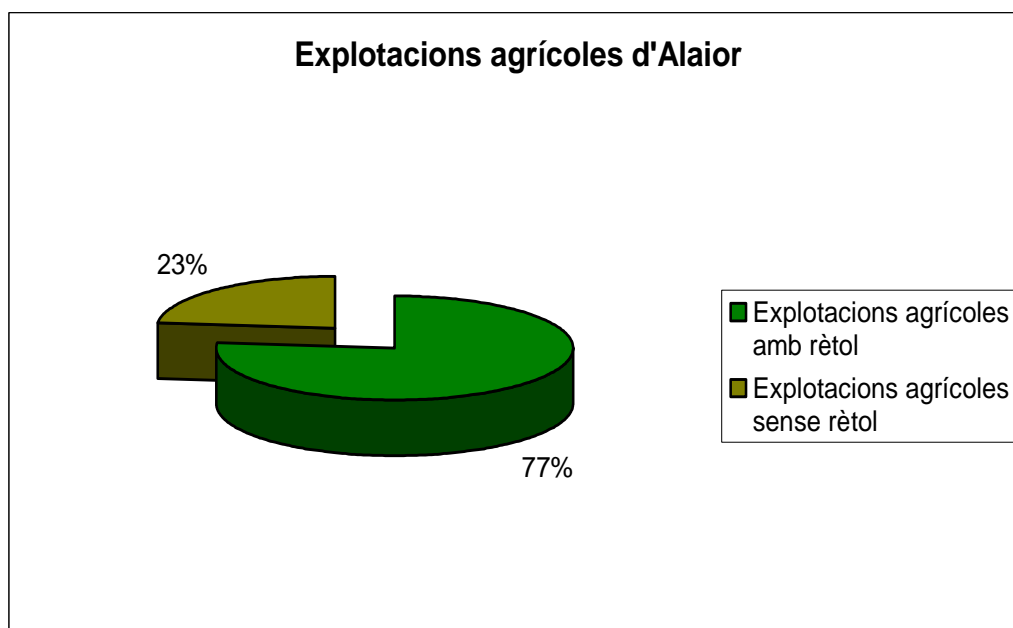
Gràfic 3: Percentatge de les explotacions agrícoles sobre la grafia correcta i incorrecta al municipi des Mercadal. Any 2009.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

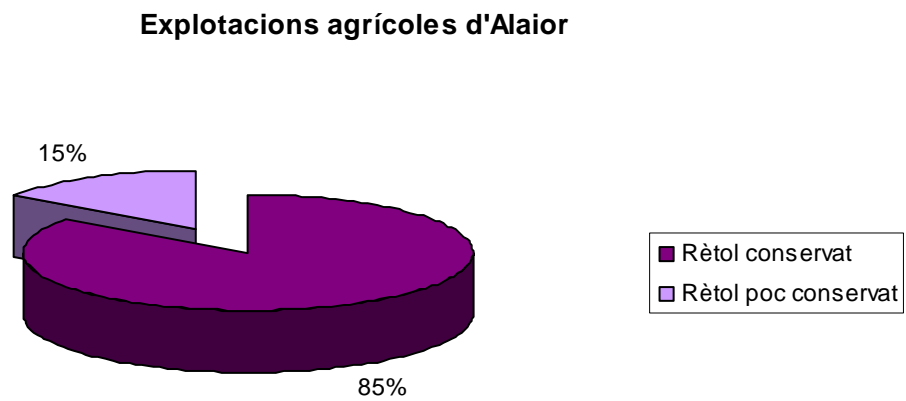
Alaior

Gràfic 4: Percentatge de les explotacions agrícoles amb rètol i sense rètol al municipi d'Alaior. Any 2009.

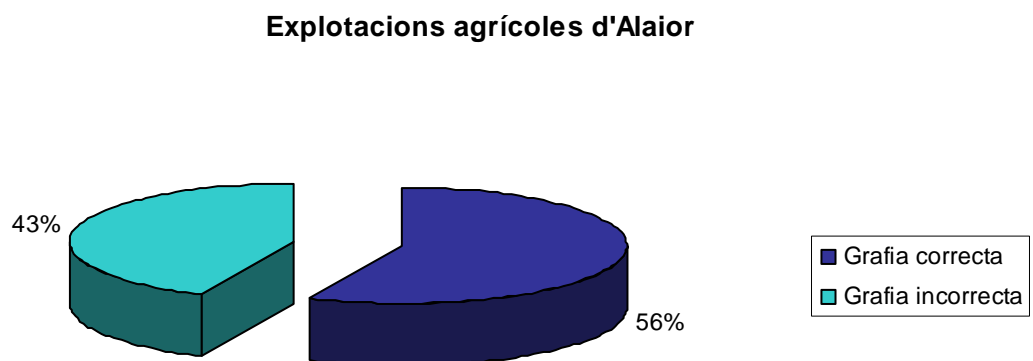
Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

Gràfic 5: Percentatge de les explotacions agrícoles sobre l'estat de conservació al municipi d'Alaior. Any 2009.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

Gràfic 6: Percentatge de les explotacions agrícoles sobre la grafia correcta i incorrecta al municipi d'Alaior. Any 2009.

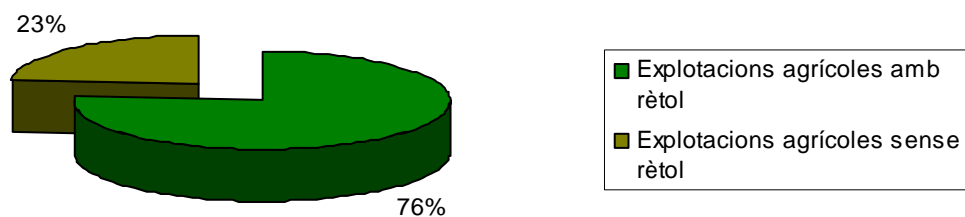

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

Maó

Gràfic 7: Percentatge de les explotacions agrícoles amb rètol i sense rètol al municipi de Maó. Any 2009.

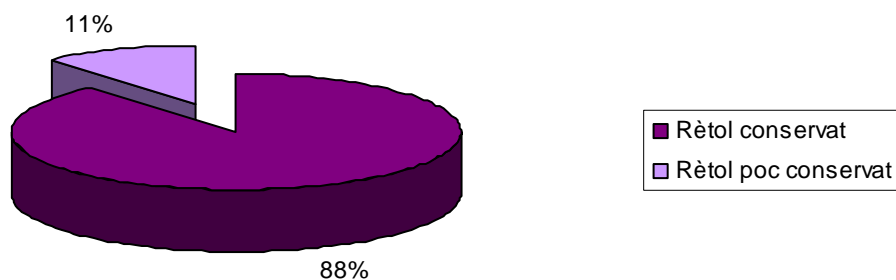
Explotacions agrícoles de Maó

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

Gràfic 8: Percentatge de les explotacions agrícoles sobre l'estat de conservació al municipi de Maó. Any 2009.

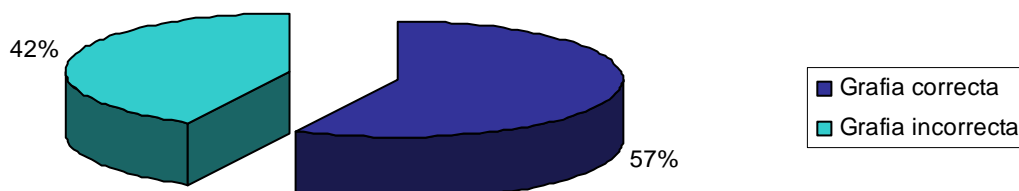
Explotacions agrícoles de Maó

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

Gràfic 9: Percentatge de les explotacions agrícoles sobre la grafia correcta i incorrecta al municipi de Maó. Any 2009.

Explotacions agrícoles de Maó

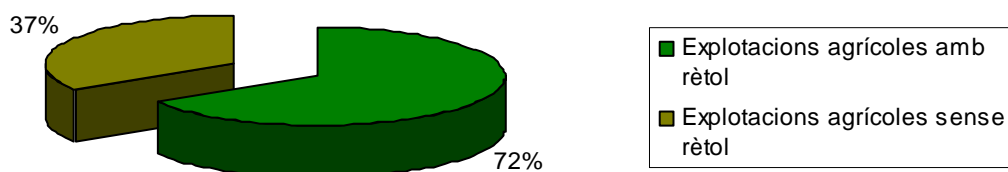

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

Sant Lluís

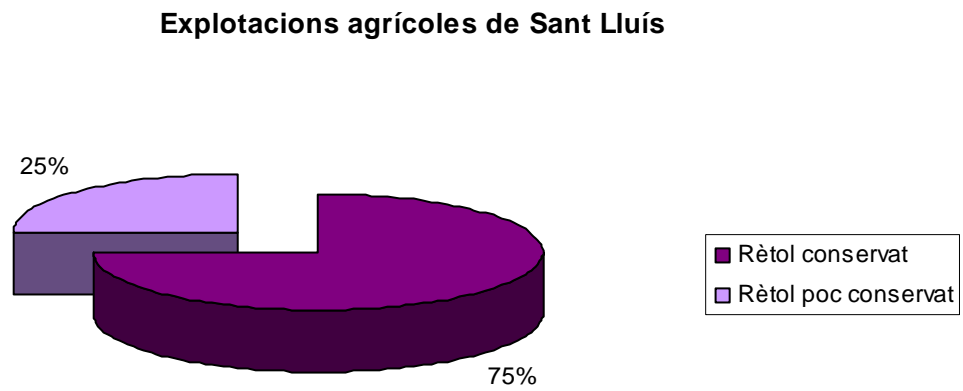
Gràfic 10: Percentatge de les explotacions agrícoles amb rètol i sense rètol al municipi de Sant Lluís. Any 2009.

Explotacions agrícoles de Sant Lluís

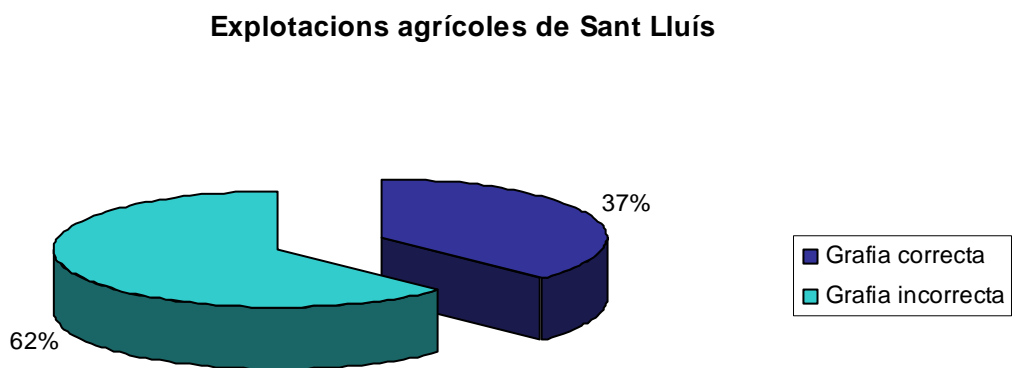
Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

Gràfic 11: Percentatge de les explotacions agrícoles sobre l'estat de conservació al municipi de Sant Lluís. Any 2009.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

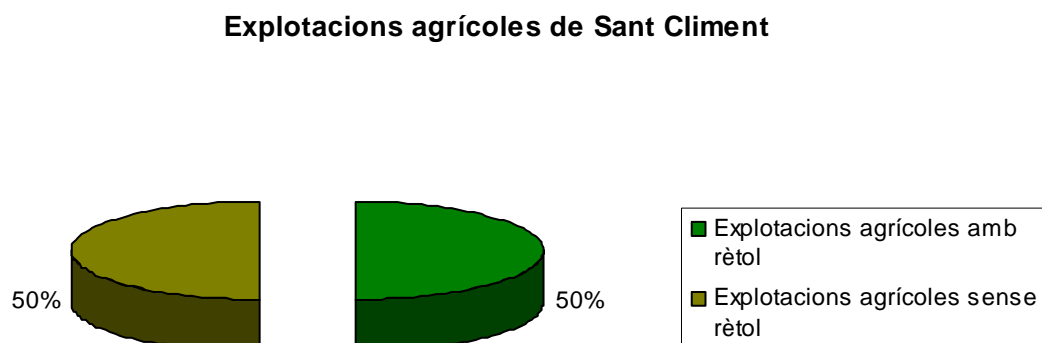
Gràfic 12: Percentatge de les explotacions agrícoles sobre la grafia correcta i incorrecta al municipi de Sant Lluís. Any 2009.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

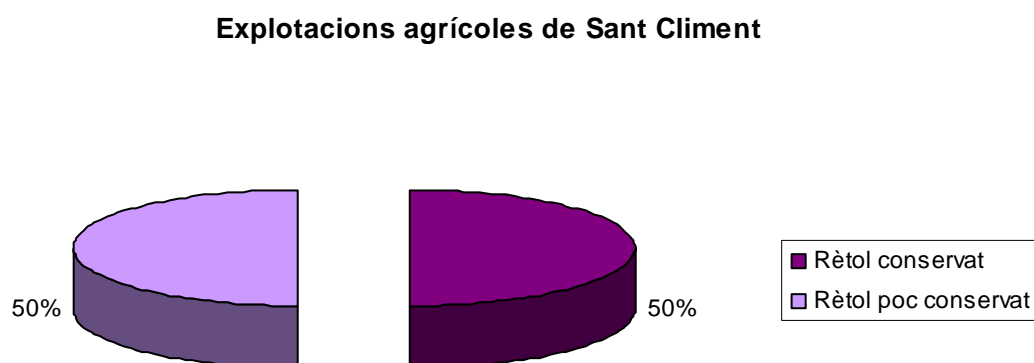
Sant Climent

Gràfic 13: Percentatge de les explotacions agrícoles amb rètol i sense rètol al municipi de Sant Climent. Any 2009.

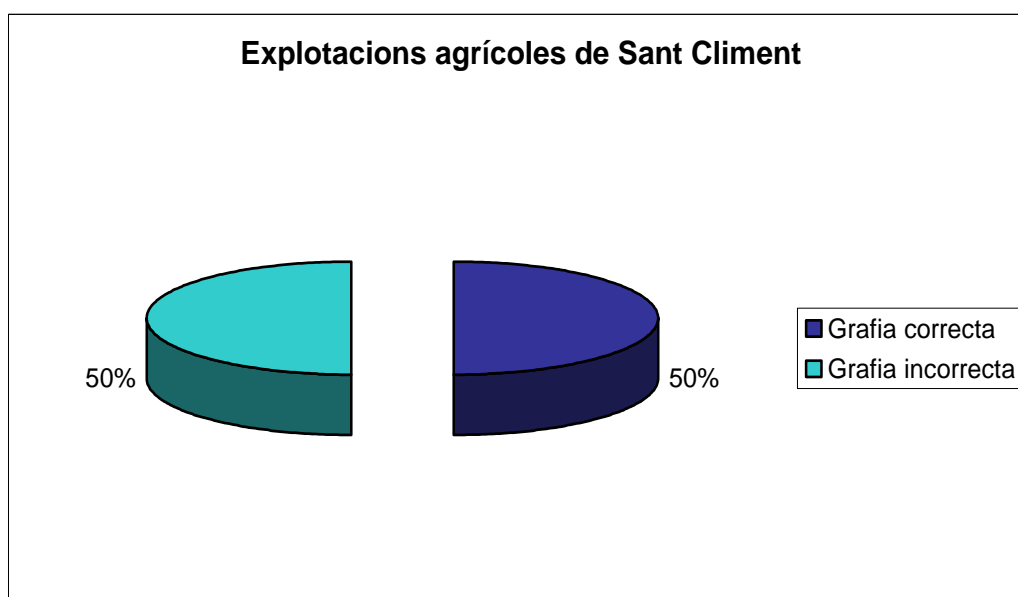
Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

Gràfic 14: Percentatge de les explotacions agrícoles sobre l'estat de conservació al municipi de Sant Climent Mercadal. Any 2009.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

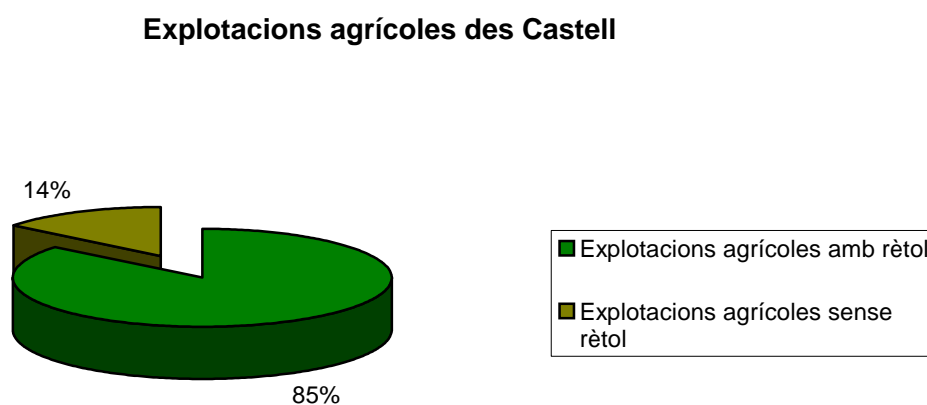
Gràfic 15: Percentatge de les explotacions agrícoles sobre la grafia correcta i incorrecta al municipi de Sant Climent. Any 2009.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

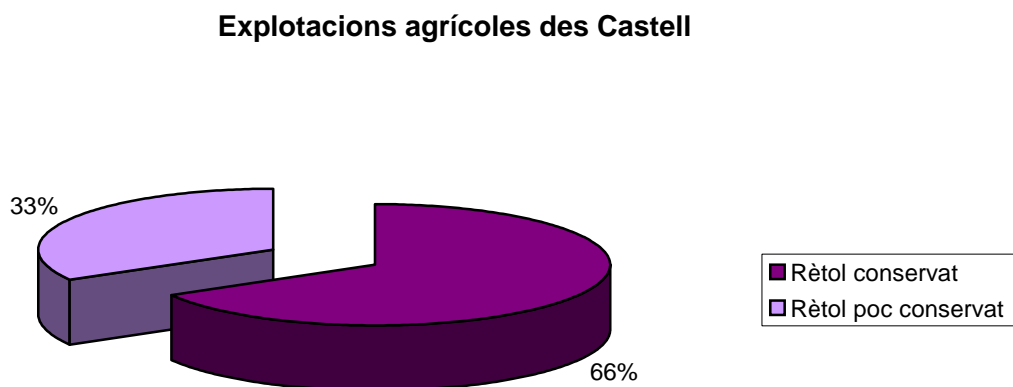
Es Castell

Gràfic 16: Percentatge de les explotacions agrícoles amb rètol i sense rètol al municipi des Castell. Any 2009.

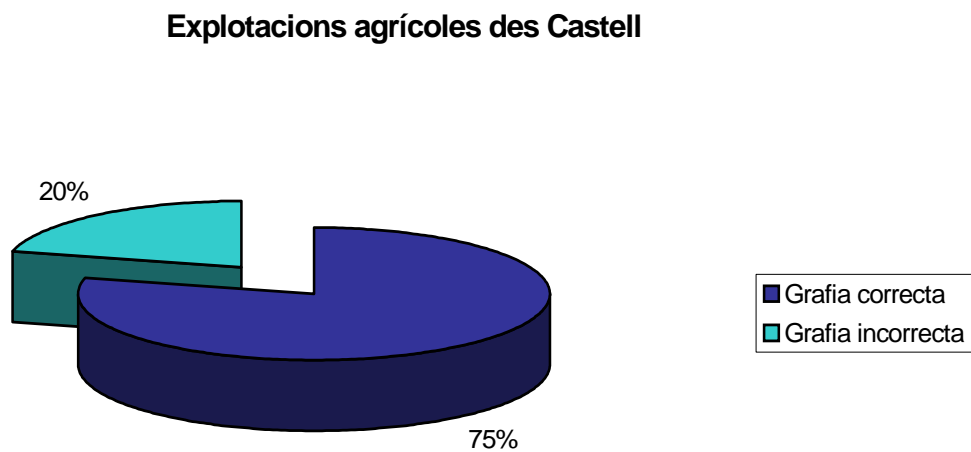
Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

Gràfic 17: Percentatge de les explotacions agrícoles sobre l'estat de conservació al municipi des Castell. Any 2009.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

Gràfic 18: Percentatge de les explotacions agrícoles sobre la grafia correcta i incorrecta al municipi des Castell. Any 2009.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

Així mateix, després d'haver analitzat el buidatge de dades de les explotacions agrícoles dels termes estudiats, podem extreure una sèrie de conclusions sempre que tinguem en compte el nombre de possessions.

A partir d'aquest buidatge el Consell Insular de Menorca pot promoure incentius per a la millora estètica dels rètols i alhora fomentar la grafia correcta de la nostra llengua. Un nucli d'actuació d'aquesta proposta podria ser el municipi de Sant Climent, atès l'elevat percentatge de rètols en un estat qüestionable. També seria el cas dels municipis de Maó, Alaior, Sant Lluís els quals presenten un alt percentatge de rètols escrits incorrectament.

5. Conclusions

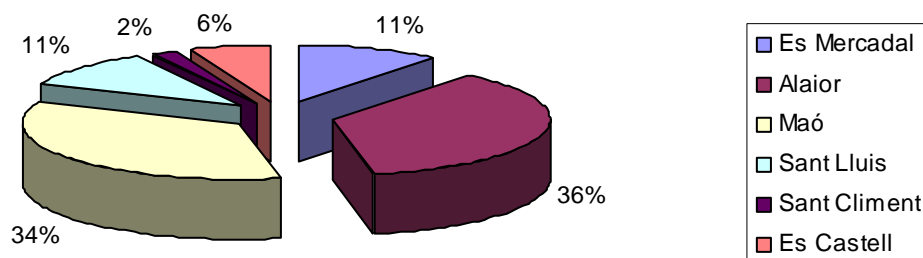
Com ens vam proposar a l'inici d'aquest estudi, un dels objectius principals era el de fer un estudi toponímic exhaustiu sobre la grafia correcta de les explotacions agrícoles des Mercadal, Alaior, Maó, Sant Lluís, es Castell i Sant Climent, i d'aquesta manera convidar a prendre consciència de la necessitat de preservar aquesta riquesa lingüística.

És per això que, després d'analitzar el buidatge de dades corresponents, s'ha considerat necessari representar a partir del gràfic número 19 i 20 el percentatge de grafies incorrectes i correctes de la mostra estudiada.

D'aquesta manera s'evidencia que, de totes les grafies incorrectes localitzades de la mostra d'explotacions agrícoles estudiades, un 36% corresponen al municipi d'Alaior. Alhora, al gràfic 20 s'observa que de totes les grafies correctes localitzades de la mostra, un 27% corresponen a Maó.

Gràfic 19: Mostra dels percentatges de grafies incorrectes per poblacions. Any 2009.

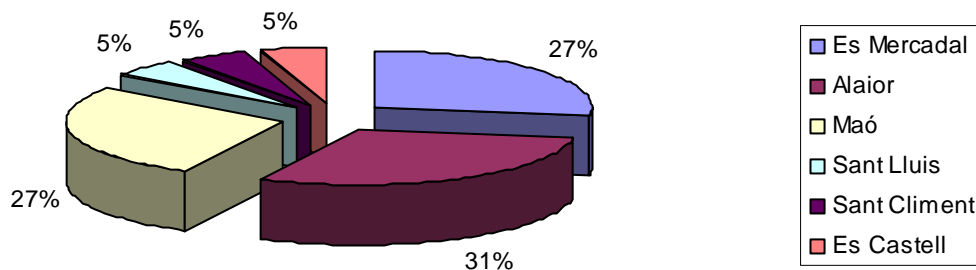
Percentatge de grafies incorrectes de les explotacions agrícoles estudiades

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

Gràfic 20: Mostra dels percentatges de grafies correctes per poblacions. Any 2009.

Percentatge de grafies correctes de les explotacions agrícoles estudiades

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

Així doncs, després de veure els percentatges de les grafies correctes i incorrectes de les explotacions agrícoles estudiades de cada municipi, podem extreure un percentatge total de la mostra estudiada. És a partir del gràfic número 21 que podem adonar-nos de la utilitat d'aquest estudi, ja que, com podem comprovar, el 39% de les explotacions agrícoles estudiades tenen el rètol escrit incorrectament. Això, juntament amb el fet que moltes de les possessions també estudiades no disposin de rètol identificatiu, fa difícil preservar la riquesa lingüística de Menorca.

Gràfic 21: Percentatge total de les grafies correctes i incorrectes. Any 2009.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'estudi realitzat.

Així doncs arribam a la conclusió que cal posar a l'abast de les explotacions agrícoles les eines necessàries perquè aquesta constatació de la grafia correcta es faci palesa i sobretot es visualitzi i, d'aquesta manera, poder fomentar l'ús correcte dels topònims de l'illa. És així que a partir d'aquest buidatge el Consell Insular de Menorca pot promoure incentius per a la correcció de la grafia correcta de la nostra llengua i també per a la millora estètica dels rètols que presenten un grau de conservació baix.

Finalment, crec que ha estat un estudi toponímic prou interessant des del punt de vista lingüístic i també personal. He descobert molts racons de Menorca que fins aleshores eren desconeguts per a mi. És per això que pens que aquesta beca ha estat molt gratificant, enriquidora i profitosa per a una estudiant de filologia catalana.

7. Bibliografia

- Conselleria d'Educació i Cultura: Decret 36/1988, de 14 d'abril, pel qual es publiquen en el BOCAIB les formes oficials dels topònims de les Illes Balears.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Diccionari de la llengua catalana*, Edicions 62, Barcelona, 2007.

- MASCARÓ PASSARIUS, Josep. *Corpus de toponímia de Menorca*, tom I, Hora Nova S.A. Maó, 2005.

- MASCARÓ PASSARIUS, Josep. *Corpus de toponímia de Menorca*, tom II, Hora Nova S.A. Maó, 2005.

- MASCARÓ PASSARIUS, Josep. *Mapa arqueològic de Menorca*, EDIM, Ciutadella de Menorca.

8. Annexos: Relació de topònims

Aquest apartat es troba en procés de revisió i unificació amb l'estudi fet el 2008, per la qual cosa tota la informació s'incorporarà posteriorment a la web en l'apartat de "Llengua".